

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ МВС УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНА ЛАБОРАТОРІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОГО МІЖВІДОМЧОГО
ПСИХОЛОГІЧНОГО ФОРУМУ**

**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В
СЕКТОРІ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ»**

(30 червня 2022 року)

Київ 2022

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Вербенський Михайло Георгійович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор ДНДІ МВС України;

Криволапчук Володимир Олексійович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, перший заступник директора ДНДІ МВС України;

Остапович Володимир Петрович – доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

Барко Вадим Вадимович – кандидат педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

Барко Вадим Іванович – доктор психологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

Бойко-Бузиль Юлія Юріївна – доктор психологічних наук, доцент, заступник завідувача НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

Давидова Ольга Василівна – кандидат психологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

П'янківська Людмила Володимирівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

Пампура Ігор Іванович – старший науковий співробітник НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

Плугатар Тетяна Анатоліївна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, учений секретар секретаріату Вченої ради ДНДІ МВС України;

Процик Любов Сергіївна – кандидат психологічних наук, науковий співробітник НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України;

Федотова Ганна Валеріївна – доктор юридичних наук, професор, начальник науково-організаційного відділу ДНДІ МВС України;

Ярема Наталія Юріївна – кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник НДЛ психологічного забезпечення ДНДІ МВС України.

3-12 Забезпечення психологічної допомоги в секторі Сил оборони України: зб. тез Всеукр. міжвід. психол. форуму (м. Київ, 30 червня 2022 р.). Київ: «Вид-во Людмила», 2022. 324 с.

У збірнику представлено тези доповідей, що висвітлюють питання забезпечення психологічної допомоги в секторі Сил оборони України. Наведено теоретичні та прикладні напрацювання науковців та практиків, присвячені питанням надання психологічної допомоги особистості в умовах війни, досвіду психологічної роботи з травмою війни та психології колабораціонізму. Матеріали форуму можуть бути корисними науковій спільноті, практичним психологам, науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти, здобувачам наукових ступенів та працівникам правоохоронних органів.

Матеріали викладено в авторській редакції з незначною коректурою.

Відповідальність за дотримання академічної доброчесності, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію для службового користування, несуть безпосередньо автори.

Криволапчук В. О.	НАПРЯМИ ПРОФІЛАКТИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ ЗАХИСНИКІВ І ЗАХИСНИЦЬ УКРАЇНИ.....	56
Левицька Л. В.	ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	59
Луцюк М. С., Галич М. Ю.	ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	63
Мевша А. В., Мартенко О. Л.	СУЧАСНИЙ СТАН ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ.....	66
Медведєва О. В.	ПСИХОЛОГІЯ БОЙОВОГО СТРЕСУ ЯК НАПРЯМ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.....	70
Мірошніченко В. І.	АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В БОЙОВИХ УМОВАХ.....	73
Остапович В. П.	ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ КЕРІВНИКОМ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІДРОЗДІЛУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	75
Пампура І. І.	ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДОБРОВОЛЬЧИХ ФОРМУВАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	80
Пахомов І. В.	ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБИ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	84
Попова О. Ю., Александров Ю. В.	РІВНІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМООЦІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.....	88
Платонов В. М.	СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ ПІРОТЕХНІКА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	91
Савельєва А. С., Кудерміна О. І.	ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ.....	94
Суліцький В. В.	РОБОТА ПЕНІТЕНЦІАРНОГО ПСИХОЛОГА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	97
Федик А. О., Тербан І. Р., Тербан О. Г.	ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	101

*Платонов Владислав Максимович,
науковий співробітник навчально-наукової лабораторії екстремальної та
кризової психології науково-дослідного центру,
Національний університет цивільного захисту України*

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ ПІРОТЕХНІКА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Діяльність піротехніка Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) наповнена стрес-факторами різної інтенсивності та тривалості. До таких слід віднести:

- постійний контакт з вибухонебезпечними предметами (ВНП);
- страх за власне життя;
- стереотипний тип роботи;
- відчуття невизначеності;
- швидка втомлюваність.

В дослідженнях, які спрямовані на визначення професійно-важливих якостей саперів різних служб, простежується схожий перелік психофізіологічних та індивідуально психологічних якостей фахівця. Так в роботах О.В. Недвиги визначено, що професійно-важливими якостями сапера-військовослужбовця є контроль рухів руками, контроль емоційного стану, вміння подолати втому, стресостійкість [3]. Схожий перелік професійно-важливих якостей у фахівців піротехнічних підрозділів МНС України виділено С.В. Решетняком. На його думку, до основних професійно-важливих якостей додається робота на самоті, концентрація уваги, стійкість до зовнішніх подразників, емоційна стійкість [5]. У дослідженні діяльності саперів служби порятунку особового ризику МНС Азербайджанської республіки, Х.Р. Софієва та О.В. Тімченко виділяють професійно-важливі якості, які пов'язані з самоконтролем емоційних станів, концентрацією уваги, контролем рухів руками та тілом, стресостійкістю [4].

Отже, стресостійкість, можна з впевненістю назвати однією із професійно-важливих психологічних якостей фахівця піротехніка ДСНС, що потребує окремого розгляду.

У сучасній психологічній науці стресостійкість розглядається, як сукупність характерологічних та індивідуально психологічних якостей особистості. Стресостійкість до різного виду стресових чинників є динамічною характеристикою, яка активізується при надмірному впливі на психологічний стан людини. Це дозволяє мобілізувати адаптаційні ресурси в стресових ситуаціях та мінімізувати впливи

стресових факторів на психоемоційний стан людини для швидкої адаптації в екстремальних умовах та ефективно виконати поставлене завдання.

Як відзначає В.М. Крайнюк, стресостійкість є загальною властивістю особистості, що характеризується здатністю протистояти стресовим факторам за певний проміжок часу, який необхідний для організації нових умов, в яких даний стресор не буде загрозливим [1]. Т.В. Циганчук визначає, що стресостійкість є психологічною особливістю, яка, з одного боку, виступає механізмом регуляції структури особистості, що впливає на переживання людиною стресової ситуації, а з іншого – дозволяє успішно виконувати поставлені завдання, які супроводжуються факторами надмірного стресу [6]. Така психологічна особливість реалізується за допомогою мобілізації емоційної стійкості, саморегуляції, самоконтролю.

Більшість психологічних досліджень мають схожі результати, де стресостійкість визначається, як властивість особистості, що дозволяє зберегти функціональний стан людини в стресових умовах. У статі М.С. Кудінової наведено порівняльний аналіз теоретичних поглядів психологів, що досліджували компоненти, які складають стресостійкість [2]. До них входять, емоційна стійкість, особливості типу темпераменту, особливості поведінкової сфери людини, саморегуляція, фрустраційна толерантність, особистісні ресурси. До особистісних ресурсів особистості входять набуті вміння, навички, здібності, попередній набутий досвід, що допомагають людині бути більш адаптованою та стресостійкою до стресових ситуацій. Причому, всі компоненти стресостійкості знаходяться в певному взаємозв'язку. Іншими словами в таких випадках можлива компенсація невиразності одних за рахунок більшої розвиненості інших компонентів.

Ще одним поглядом на стресостійкість, є розуміння стійкості особистості, як риси, що пов'язана з концентрацією на конкретній меті, та здатністю виконувати завдання за будь-яких стресових умов, а також уміння організувати свою діяльність. В цьому випадку важливим є визначення рівня суб'єктивного контролю, який відображає незалежність, самостійність та активність людини в досягненні поставленої мети, відповідальності за свої дії та вчинки, що також має взаємозв'язок зі стресостійкістю.

Розуміння складових компонентів стресостійкості особистості дає змогу визначити рівень їх розвитку та дослідити провідні компоненти, які на нього безпосередньо впливають.

Такими чином, визначення стресостійкості, як професійно-важливої якості піротехніків ДСНС є значущими в аспекті врахування опису її структурних компонентів та підходів до їх визначення, що в свою чергу, дозволяє встановити

компенсаторні психологічні характеристики кандидата при проведенні професійно-психологічного добору. При цьому, з практичної точки зору, визначення компонентів, які складають стресостійкість, дає можливість застосовувати значно ширший набір методів для їх розвитку та удосконалення в межах системи психологічної підготовки та супроводу службової діяльності фахівця піротехніка ДСНС.

Актуальним питанням на сьогодні залишається проведення професіографічного аналізу діяльності піротехніка ДСНС з чітким визначенням переліку професійно важливих якостей фахівця.

Список використаних джерел

1. Крайнюк В.М. Психологія стресостійкості особистості : монографія Київ: Ніка-Центр, 2007. 432 с.
2. Кудінова М.С. Порівняльний аналіз понять «стресостійкість» та «емоційна стійкість» *Теорія і практика сучасної психології*. 2016. № 1. С. 22-28. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/tpcp_2016_1_7 (дата звернення: 22.06.2022).
3. Недвига О.В. Психологічне забезпечення професійної діяльності військовослужбовців-саперів в особливих умовах діяльності : автореф. дис. ... к. психол. наук : 19.00.09. Київ, 2019. 22 с.
4. Оцінка та прогноз професійної придатності рятувальників Служби Порятунку Особливого Ризику МНС Азербайджанської Республіки: психологічний аспект: Монографія / За заг. ред. Х.Р. Софієвої, О.В. Тімченка. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2022. 204 с.
5. Решетняк С.В. Професіографічний аналіз діяльності працівників груп піротехнічних робіт аварійно-рятувальних підрозділів МНС України. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Харків НУЦЗУ 2008 Вип. 3. Ч.2. С. 207–214.
6. Циганчук Т.В. Динаміка переживання стресу студентами вищих навчальних закладів : дис. ... канд. психол. наук. : спец. 19.00.01. Київ, 2011. 274 с.